

DOUĂ TOPOARE DE LUPTĂ DIN FEUDALISMUL TIMPURIU DESCOPERITE PE TERITORIUL JUDEȚULUI NEAMȚ

de *GHEORGHE DUMITROAIA*

Literatura arheologică din ultimele decenii a pus în circulație o serie de topoare de fier, care alcătuiesc o categorie tipologică distinctă. Este vorba de topoarele cu pana îngustă și lungă, care în majoritatea cazurilor au părțile laterale, ale găurii de fixare, lățite sub forma a două aripioare. Aceste exemplare sînt datate în feudalismul timpuriu și se deosebesc de topoarele cu pana lată cu care sînt contemporane.

Avînd în vedere numărul relativ redus al topoarelor din această perioadă, prezentăm două noi descoperiri de acest tip de pe teritoriul județului Neamț, împreună cu cîteva analogii și probleme legate de datare.

a). Topor (fig. 1/a), inv. nr. 7678 PN ; a fost descoperit întîmplător pe raza satului Mănoaia, comuna Costișa¹. Are gaura de fixare a cozii de formă aproximativ ovală (45 mm/36 mm) și dispusă transversal. La ambele capete ale găurii de fixare, părțile laterale se prelungesc sub formă de aripioare. Lățirea părților laterale ale orificiului de prindere a cozii permitea o mai bună cuprindere a acesteia și implicit, o folosire mai îndelungată a toporului. Corpul piesei este puternic alungit și ușor lățit spre direcția cozii. Muchia este de formă dreptunghiulară și puțin turțită. Lungimea totală este de 226 mm, iar lățimea tăișului de 39 mm. A fost prelucrat prin forjare, iar înainte de restaurare era acoperit de o crustă uniformă de rugină.

b). Topor (fig. 1/b) ; a fost descoperit pe teritoriul județului Neamț într-un loc neprecizat și face parte din colecția L. Apostol din Piatra Neamț. Este foarte asemănător cu toporul de la Mănoaia. Lungimea totală a acestui topor este de 197 mm, iar lățimea tăișului de 40 mm. Gaura de fixare a cozii este rotundă în secțiune și are diametrul de 40 mm la un capăt și 38 mm la celălalt capăt. Forma tronconică a găurii de fixare facea posibilă o mai bună fixare a cozii. Are muchia de formă dreptunghiulară în secțiune. Pana, care alcătuiește 2/3 din lungime, este ușor urbată spre înapoi. Cu prilejul restaurării s-a stabilit că a fost prelucrat prin forjare.

Aceste două topoare prezentate mai sus au, după cum vom vedea, analogii în descoperirile din zonele înconjurătoare. Vom observa însă că

În literatura de specialitate topoarele de acest tip sînt încadrate diferit din punct de vedere cronologic.

Dintre piesele asemănătoare care au fost publicate pînă în prezent, cele mai apropiate din punct de vedere geografic sînt descoperirile de la Hangu, jud. Neamț² (fig. 2/4) și Arborea, jud. Suceava³ (fig. 2/3). Prezentate într-un articol consacrat elementelor și influențelor bizantine din Moldova secolelor VI-XI, aceste topoare par a fi datate în secolul VII și considerate ca importuri⁴. Aceleași topoare sînt încadrate în secolele VI-VII e.n. într-o lucrare care analizează inventarul așezărilor est-carpătice din a doua jumătate a mileniului I e.n., atribuindu-li-se analogii în regiunile dunărene⁵. În legătură cu toporul de la Hangu se pare că a existat opinia de a-l data și mai tirziu, opinie reieșită din capitolul dedicat inventarului așezărilor din Moldova în secolele VII-IX e.n.⁶. Sîntem de părere că această datare se apropie mai mult de realitate, avînd în vedere că aceste piese se diferențiază și din punct de vedere tipologic de descoperirile din mediul central și sud-dunărean cu care au fost puse în legătură și care sînt datate în jurul secolului VII e.n.

Un topor oarecum asemănător cu exemplarele de mai sus, a fost descoperit în așezarea de la Cîmpineanca, jud. Vrancea⁷. Această piesă a fost datată în secolele X-XI și asemănată cu descoperirile de la Rădovanu⁸, Dragosloveni⁹ și București¹⁰. Diferit, totuși, de piesele citate, toporul de la Cîmpineanca a fost apropiat de exemplarul de la Nănești, jud. Bacău¹¹ (fig. 2/2), care este încadrat în secolele VII-IX e.n. și cu care are analogii și noile descoperiri din județul nostru.

Ceva mai recent descoperit, toporul de la Dersca, jud. Botoșani¹² (fig. 2/1) face parte din aceeași serie și, potrivit autorului cercetărilor de aici, are analogii în descoperirile de acest fel care sînt datate în secolele VIII-XI e.n.

Între obiectele descoperite la Răstoaca, jud. Vrancea¹³ se distinge un topor (fig. 2/7) care, cu toate că este puternic corodat, pune în evidență caracteristici tipologice asemănătoare cu a pieselor prezentate mai sus. Este datat în secolele IX-XI e.n.

O altă piesă pe care o luăm în discuție și care are analogii cu topoarele prezentate de noi, este cea de la Liteni, jud. Suceava¹⁴ (fig. 2/6). Această piesă este datată în secolele XI-XII e.n.

În sfîrșit, piesa de la Greaca¹⁵ (fig. 2/5), descoperită tot întimplător, este datată în secolele X-XII.

Desigur, șirul descoperirilor de topoare ce intră în această serie este cu mult mai mare, o prezentare exhaustivă a acestora fiind inoportună în cazul notei de față.

Descoperite aproape în totalitate în aceleași condiții, acestor topoare li s-au atribuit, după cum constatăm, datări diferite : sec. VII, VI-VII, VII-IX, X-XI, VIII-XI, IX-XI, XI-XII, X-XII. Nu știm în ce măsură o delimitare cronologică strictă poate concorda cu realitatea, cu atît mai mult cu cît aceste topoare s-au descoperit întimplător. Avînd în vedere condițiile de descoperire, concluziile tuturor autorilor citați mai sus, cît și analogiile din afara teritoriului țării noastre, apreciem că seria de topoare în care intră descoperirile de la Hangu, Arborea, Nănești, Dersca, Răs-

loaca, Liteni, Greaca, cât și cele două piese din județul Neamț care au fost descrise mai sus, poate fi încadrată în secolele IX-XII. Până la obținerea unor informații arheologice certe, așa cum s-au obținut pentru un număr însemnat de topoare din teritoriile ocupate de avari, slavi sau germani¹⁶, considerăm că o astfel de datare ar fi mai potrivită.

În ceea ce privește caracteristicile tipologice, sîntem de părere că toate aceste descoperiri se diferențiază de exemplarele de la Suceava¹⁷, Radovanu¹⁸ Tolici¹⁹ și Fedești²⁰, care au până mai lată și subțire, iar muchia lungă; dar mai ales de topoarele de tip bardă de la Tăvădărești²¹, Bîrlălești²², Fedești²³ și Dragosloveni²⁴, datate tot în feudalismul timpuriu.

N O T E

- 1 Această piesă a fost adusă la Muzeul din Piatra Neamț de către un localnic. Informație Aurel Buzilă.
- 2 Dan Gh. Teodor, *Elemente și influențe bizantine în Moldova în secolele VI-XI*, în SCIV, 21, 1970, 1, p. 108, fig. 6/11.
- 3 Ibidem, fig. 6/3.
- 4 Ibidem.
- 5 Idem, *Teritoriul est carpatic în veacurile V-XI e.n. Contribuții arheologice și istorie la problema formării poporului român*, Iași, 1978, p. 20, fig. 30/1 și 5.
- 6 Ibidem, p. 77.
- 7 Ioan Mitrea și Victor Nămoșanu, *Cercetări în așezarea de la Cimpineanca*, în Studii și cercetări științifice, Bacău, 1974, p. 66, fig. 7/3; Ioan Mitrea, *Descoperiri arheologice aparținând culturii Dridu*, în Crisia, 1974, p. 78, fig. 6/3.
- 8 Maria Comșa și Elena Gheannopoulos, *Unelte și arme din epoca feudală timpurie descoperite la Radovanu, jud. Ilfov*, în SCIV, 20, 1969, 4, p. 618 și urm., fig. 1/2, 4 și 5.
- 9 Maria Comșa și Gh. Constantinescu, *Depozitul de unelte și arme din epoca feudală timpurie descoperit la Dragosloveni, jud. Vrancea*, în SCIV, 20, 1969, 3, p. 432, fig. 5/2.
- 10 Istoria orașului București, I, 1965, p. 67.
- 11 Dan Gh. Teodor, *Teritoriul est carpatic...*, p. 77, fig. 30/2.
- 12 Idem, *Așezările întărite din regiunile est carpatice ale României în secolele VIII-XI*, în Hierasus, 1979, p. 202, fig. 7/4.
- 13 Anton Pașagină, *Un depozit de arme și unelte din feudalismul timpuriu, descoperit pe teritoriul județului Vrancea*, în Studii și comunicări, II, Focșani, 1979, p. 41, fig. II/3. O piesă asemănătoare pare a fi și cea fragmentară de la fig. II/1.
- 14 Emil Ioan Emandi, *Unele considerații cu privire la cercetările arheologice din nordul Moldovei pentru perioada feudalismului timpuriu și semnificația lor istorică*, în Revista muzeelor, 1, 1981, p. 73, fig. 6/6.

- 15 Eugen Comşa, *Săpături de salvare şi cercetări de suprafaţă în regiunea Bucureşti*, în *SCIV*, 6, 1955, 3-4, p. 431, fig. 16.
- 16 Situaţie întâlnită în cazul topoarelor descoperite în morminte. Cf. K. Horedt, *Contribuţii la istoria Transilvaniei. Sec. IV-XIII*, Ed. Acad., 1958, cap. III; J. Eisner, *Devínska Nová Ves*, Slovanské pohřebiště, Bratislava, 1952; H. Friesinger, *Waffenfunde des neunten und zehnten Jahrhunderts aus Niederösterreich*, în *Archaeologia austriaca*, Viena, 1972, p. 43 şi urm.
- 17 Emil Ioan Emandi, *op. cit.*, fig. 6/2.
- 19 Victor Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV*, Bucureşti, 1982, fig. 21/4.
- 20 Dan Gh. Teodor, *Teritoriul est carpatic...*, fig. 30/3.
- 21 Ibidem, fig. 30/4.
- 22 Victor Spinei, *op. cit.*, fig. 21/1.
- 23 Ibidem, fig. 21/3.
- 24 Maria Comşa şi Gh. Constantinescu, *op. cit.*, fig. 5/5 şi 10.

DEUX HACHES DE LUTTE DE LA HAUTE ÉPOQUE FÉODALE (DÉP. DE NEAMŢ).

R é s u m é

L'auteur de cette note décrit deux haches de lutte de la haute époque féodale découvertes sur le territoire du département de Neamţ. En présentant les analogies les plus proches, l'auteur tire la conclusion que, le moins pour la région est-carpatique de la Roumanie, ces haches constituent une série typologique distincte qui peut être datée aux IX-XII siècles et qui est différente d'autres séries de haches datées en même période.

LÉGENDE DES FIGURES

- Fig. 1. — Haches de lutte découvertes sur le territoire du département de Neamţ :
a) Mănoaia ; b) non précisé.
- Fig. 2. — Haches de lutte découvertes a Dersca, Năneşti, Arborea, Hangu, Greaca, Liteni et Răstoaca.

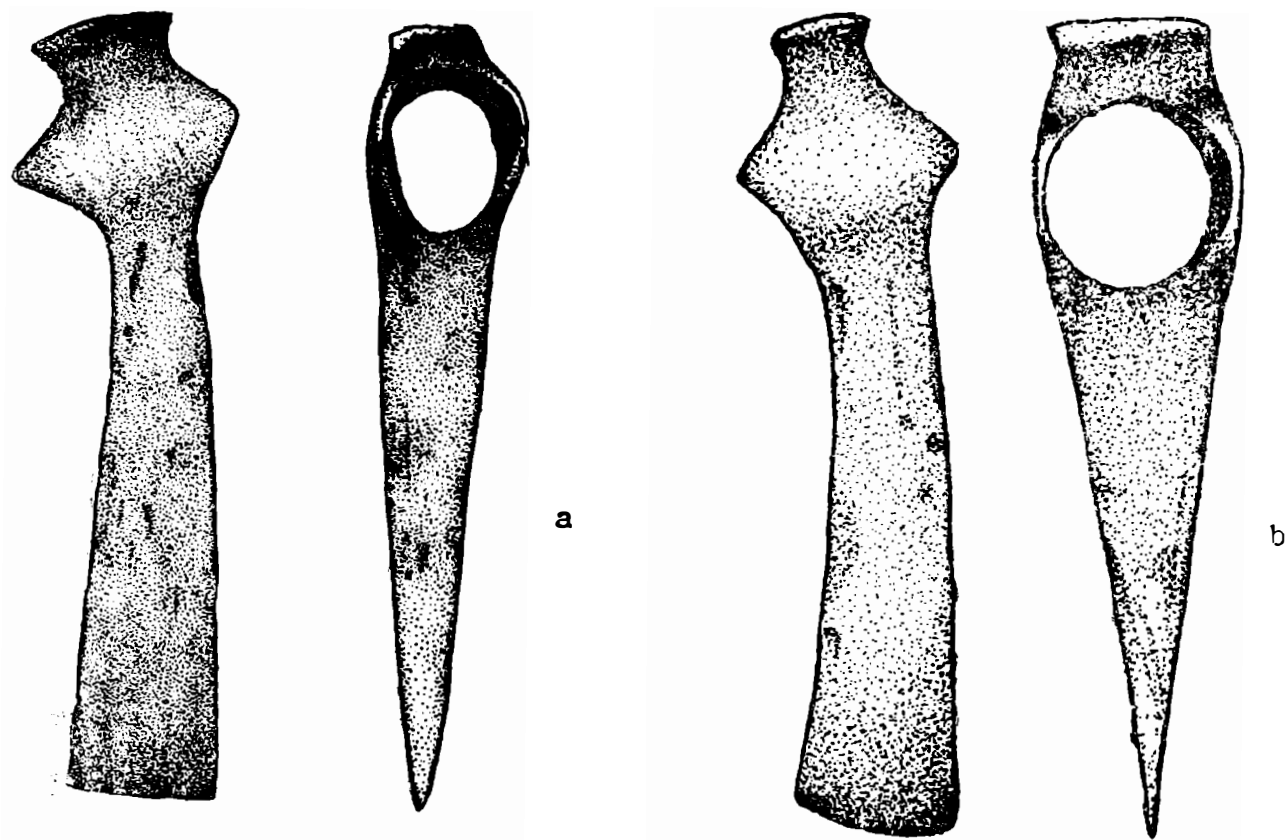

Fig. 1. — Topoare de fier descoperite pe teritoriul județului Neamț : a) Mănceaia ; b) loc neprecizat.

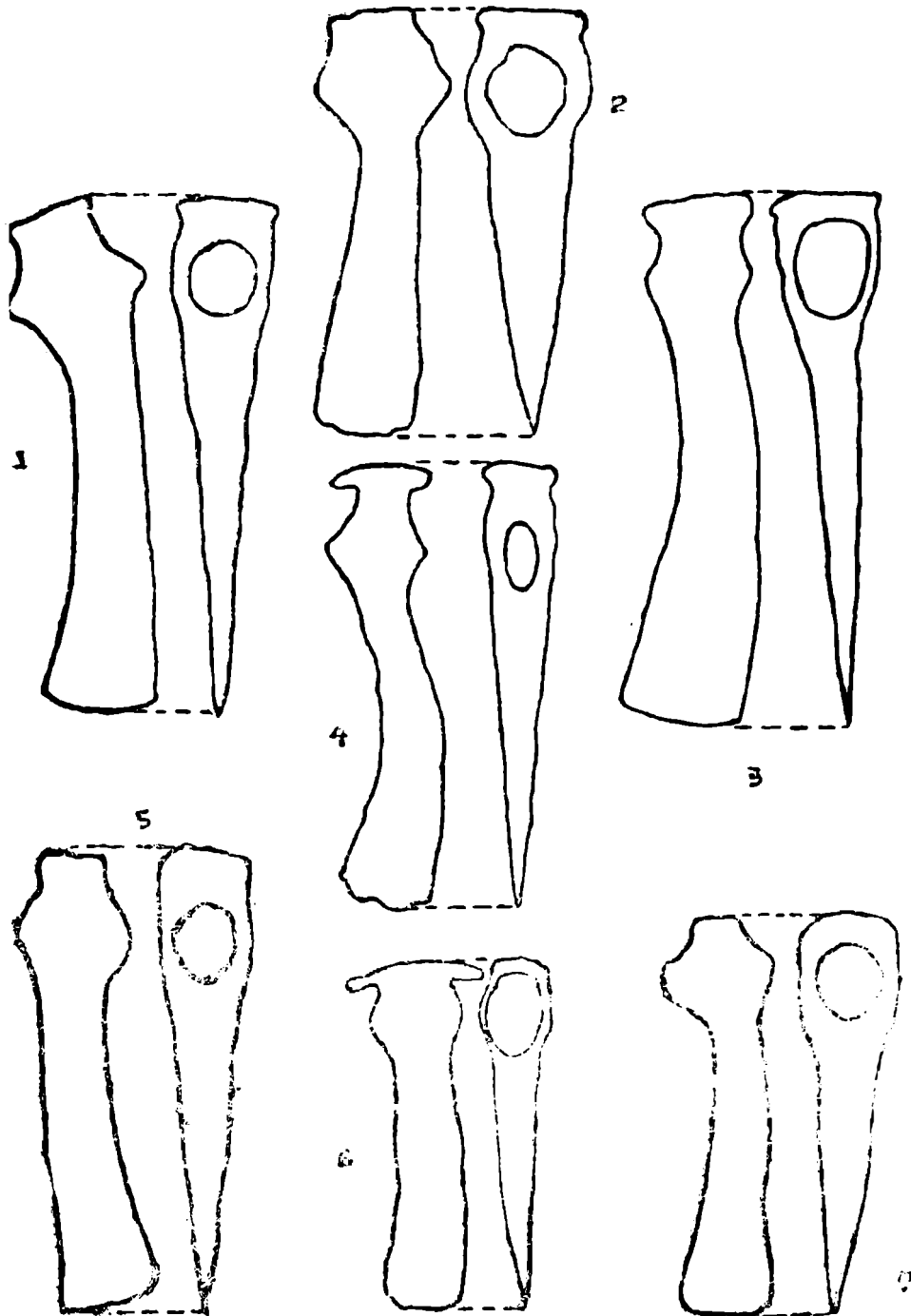

Fig. 2. — Topoare de fier descoperite la Dersca (1), Nănești (2), Arborea (3) Hângu (4), Greaca (5), Liteni (6) și Râșnă (7).